

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
BİLGİ YÖNETİM SİSTEMLERİ BELGELENDİRME
VE BİLGİ GÜVENLİĞİ MERKEZİ (BİL-BEM)

METAVERSER VE BİLGİ YÖNETİMİ

e-Belge Yönetimi * e-Arşivler * NFT * Veri Merkezleri * Bilgi Güvenliği

Editörler

Burcu YILMAZ

M. Oytun CİBAROĞLU

Doç. Dr. Bahattin YALÇINKAYA

Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ

Mehmet TORUNLAR

Ankara, 2023

Ücretsizdir

T.C

ANKARA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI No: 811

Bilgi Yönetim Sistemleri Belgelendirme ve Bilgi Güvenliği
Merkezi (BİL-BEM) Yayınları No: 7

METAVERSE VE BİLGİ YÖNETİMİ

e-Belge Yönetimi * e-Arşivler * NFT * Veri Merkezleri *Bilgi Güvenliği

Editörler

Burcu YILMAZ

M. Oytun CİBAROĞLU

Doç. Dr. Bahattin YALÇINKAYA

Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ

Mehmet TORUNLAR

Ankara, 2023

METAVERSE VE BİLGİ YÖNETİMİ:

e-Belge Yönetimi * e-Arşivler * NFT * Veri Merkezleri * Bilgi Güvenliği

Ankara Üniversitesi BİL-BEM, 2023.

ISBN: 978-605-136-691-3

e.ISBN: 978-605-136-692-0

Ankara Üniversitesi Yayınları Yayın No: 811

Bilgi Yönetim Sistemleri Belgelendirme ve Bilgi Güvenliği Merkezi Yayınları No: 7

1. Baskı: Ankara, 2023

©2023 Ankara Üniversitesi Bilgi Yönetim Sistemleri Belgelendirme ve Bilgi Güvenliği Merkezi ve yazarlar. İzinsiz kısmen veya tamamen hiçbir yöntemle çoğaltılamaz ve yayımlanamaz. Her hakkı saklıdır.

Para ile Satılamaz. Ankara Üniversitesi Açık Erişim Sistemlerinden erişilebilir. Ayrıca <http://bilbem.ankara.edu.tr> ve <http://beyas.ankara.edu.tr> adreslerinden de erişilebilir.

Metaverse ve Bilgi Yönetimi: e-Belge Yönetimi * e-Arşivler * NFT * Veri Merkezleri * Bilgi Güvenliği / Editörler: Burcu Yılmaz, M. Oytun Cıbaroğlu, Bahattin Yalçınkaya, Fahrettin Özdemirci, Mehmet Torunlar – Ankara, 2023.

xviii. 285 s.; 16x23,5 cm.

Kaynakça var.

1. Metaverse. 2. Bilgi Yönetimi 3. Belge Yönetimi 4. NFT

I. Yılmaz, Burcu. II. Cıbaroğlu, M. Oytun. III. Yalçınkaya, Bahattin.

IV. Özdemirci, Fahrettin. V. Mehmet Torunlar

Baskı Yeri:

Ankara Üniversitesi Basımevi

İncitaşı Sokak No. 10, 06510, Beşevler/ ANKARA

Tel: 0312 213 66 55

Basım Tarihi: 08/09/2023

Editörler ve Bilim Kurulu

Editörler

- Burcu Yılmaz
- Mehmet Oytun Cibaroğlu
- Bahattin Yalçinkaya
- Fahrettin Özdemirci
- Mehmet Torunlar

Bilim Kurulu

- Prof. Dr. Fahrettin Özdemirci, Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- Prof. Dr. Fatih Rukancı, Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- Prof. Dr. Nevzat Özel, Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- Prof. Dr. Niyazi Çiçek, İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- Prof. Dr. Özgür Külçü, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- Prof. Dr. S. Özlem Gökurt, Kâtip Çelebi Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- Prof. Dr. Sacit Arslantekin, Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- Doç. Dr. Bahattin Yalçinkaya, Marmara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- Doç. Dr. Fikret Arı, Ankara Üniversitesi Elektrik ve Elektronik Mühendisliği Bölümü
- Doç. Dr. Gülten Alır, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- Doç. Dr. Hale Ilgaz, Ankara Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi
- Doç. Dr. Haydar Yalçın, Ege Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
- Doç. Dr. Huriye Çolaklar, Bartın Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- Doç. Dr. Şahika Eroğlu, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- Dr. Öğr. Üyesi Banu Fulya Yıldırım, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin Yüce, Marmara Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü

- Dr. Öğr. Üyesi Lale Özdemir, Bartın Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Altay Ünal, Ankara Üniversitesi Kök Hücre Enstitüsü
- Dr. Öğretim Görevlisi Levent Kutlutürk, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
- Dr. Öğretim Görevlisi Özhan Sağlık, Bursa Uludağ Üniversitesi
- Dr. Sefer Yazıcı, Türkiye Büyük Millet Meclisi

Kitapta yer alan çalışmalar çifte körleme yöntemiyle Bilim Kurulu tarafından değerlendirilmiştir.

İçindekiler

- **Sunuş: Düzensizliğin Getirdiği Düzen**
Mehmet TORUNLAR.....ix

1. BÖLÜM

BUGÜNÜN DÜNYASINDA YARININ DÜNYASINI ŞEKİLLENDİRMEK

- **Sürdürülebilir Politikalar Çerçevesinde Bilgi-Belge Yönetiminde Dijital Dönüşüm: Ankara Üniversitesi**
Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRÇİ 3
- **Kamuda Doğru Zamanda Doğru Adımlarla Belge Yönetiminde Dijital Dönüşümü Gerçekleştirmek**
Serkan MENTEŞ, Selman SOLHAN..... 19
- **Elektronik Belge Yönetim Sistemlerinde (EBYS) Yapay Zekâ Uygulamaları**
Mustafa SARI.....31

2. BÖLÜM

ETKİLİ VE ETKEN DİJİTAL DÖNÜŞÜM İÇİN ORTAK POLİTİKALAR GELİŞTİRMEK

- **Dijital Koruma Kapsamında Sürdürülebilirlik: Uluslararası Arenada Türkiye'nin Yeri**
Dr. Öğr. Üyesi Lale ÖZDEMİR ŞAHİN, Dr. Öğr. Üyesi Sümeyye AKÇA..... 43
- **Dijital Sağlık Ekosistemi İçerisinde Kişisel Sağlık Bilgi Sistemlerinin Yeri ve Önemi**
Dr. Öğr. Üyesi Banu Fulya YILDIRIM.....57
- **Software Heritage: Yazılım Kaynak Kodu Arşivinin Oluşturulması Üzerine Bir İnceleme**
Şükran ÜN.....85

3. BÖLÜM

DİJİTAL DÜNYADA MERKEZİYETSİZ BİLGİ/BELGEYİ YÖNETMEK

- **NFT Dokümanları ile Blokzincir Ağında Elektronik Belge Yönetimi**
Arş. Gör. Pınar SAVAŞTÜRK, Dr. Öğr. Üyesi Bora ASLAN, Dr. Öğr. Üyesi Füsun YAVUZER ASLAN.....95
- **NFT'lerin Arşivsel Açıdan Değerlendirilmesi ve Kurumsal NFT**
Burcu YILMAZ, Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ..... 105
- **Dijital Kimliklerin Metaverse'de Kullanabilirliği**
Rana KURTCUOĞLU, Şeyma DEMİREL..... 119

4. BÖLÜM

KENARDAN SEYRETMEYEN SAHADA OYNAMA ZAMANI

- **Hukukta Bilgi ve Belge Yönetimi: Yapay Zekâ Uygulamalarında Akıllı Doküman ve Bilgi Yönetimi Süreçlerinin Analizi**
Doç. Dr. Bahatin YALÇINKAYA.....133
- **Dosyalamanın Elektronik Belgelerin Güvenirliğinin Başarıyla Korunmasına Katkısı**
Öğr. Gör. Dr. Özhan SAĞLIK.....151
- **Megatron Turing ve GPT3'ün Karşılaştırılması, Elektronik Ortamdaki Belgelerin Yönetimine Olası Katkıları**
Alpaslan YILMAZ, Buse KARA.....169

5. BÖLÜM

DİJİTAL DÖNÜŞÜM ve e- ARŞİVLER

- **Melez Belgelerin Dijital Arşiv Boyutunda Taşıdığı Riskler: Literatüre Dayalı Bir İnceleme**
Prof. Dr. Niyazi ÇİÇEK.....193
- **Doğuştan Dijital Belgelerin Milli Arşiv'e Transfer Süreçleri: Türk Kamu Kurumlarında Durum**
Öğr. Gör. Emine CENGİZ MATER.....213
- **Arşivlerde Hesaplamalı Yöntemlerin Kullanımı**
Öğr. Gör. Mehmet Oytun CİBAROĞLU.....243
- **Arşivlerde Sanal ve Artırılmış Gerçeklik Uygulamaları**
İkbal IRMAK, Büşra ÖZ, Sümeyra NAZLI.....257

Doğuştan Dijital Belgelerin Milli Arşiv'e Transfer Süreçleri: Türk Kamu Kurumlarında Durum¹⁹

Transfer Processes of Born-digital Records to National Archives: Case Study on Turkish Public Sector Organisations

Öğr. Gör. Emine CENGİZ MATER

*Marmara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı,
ecengiz@marmara.edu.tr*

Öz

Bilgi çağı olarak da adlandırılan dijital çağ; teknolojiyi ön plana çıkaran ve teknolojiyi kullanan bir çağ olmasıyla hayatımızı etkilemiştir. Bu etki eğitim, kültür, yönetim gibi birçok alanda kendini göstermiştir. Bu alanlardan biri de kuşkusuz bilgi ve belge yönetimidir. Dijital çağda meydana gelen değişimlerle birlikte belgelerin oluşturulma ve kullanım şekillerinde değişiklikler meydana gelmiştir. Geleneksel yöntemlerle kâğıt ortamında üretilen bilgi ve belgeden, dijital ortamda üretilen/doğan bilgi ve belgeye (born-digital record) geçiş söz konusudur. Belgeler artık fiziksel ortamlar yerine dijital ortamda üretilmeye başlanmıştır. Bu tür belgeler “born-digital record” olarak adlandırılmaktadır. Dijital belgeler (born-digital record) dijital formatta oluşturulmuş belgelerdir (What are born-digital records?, 2020, 13 Şubat). Genel olarak yurt dışında, dijital belgelerin arşive transferi konusunda bir farkındalık ve bu konunun zorlukları hakkında bir bilinç bulunmaktadır. Yapılan literatür taramasına göre, ululararası alanda konu ile ilgili çalışmalar ve projeler başlamış ve devam etmektedir. Türkiye’de dijital belgelerin yönetimine yönelik süreçler ve standartlar vardır, ancak dijital transfer gibi belirli alanlarda bir yol haritasının veya resmi bir devlet politikasının olmaması bu konudaki çalışmalarını kısıtlamaktadır. Bu kapsamda çalışmamızın amaçları; dijital çağ ile birlikte Türkiye’deki kamu kurumlarında dijital süreklilik bağlamında dijital belgelerin ayıklanması, değerlendirmesi, hassasiyet incelemesi, dijital süreklilik ve uzun süreli koruma konularında izlenen yol ve yöntemleri ortaya çıkarmak ve Türkiye’de dijital belgelerin milli arşive devri konusunda kurumlara farkındalık sağlamak olarak belirlenmiştir. Çalışmanın problemi; “Türkiye’de kamu kurumlarında dijital süreklilik bağlamında ulusal ve kurumsal boyutlarda farkındalık eksikliği, teknik ve hukuksal altyapı yetersizliği yaşanmaktadır” şeklinde oluşturulmuştur. Araştırmanın

---

¹⁹ Bu çalışma, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Anabilim Dalında tamamlanmış olan “Dijital Çağda Doğuştan Dijital Belgelerin Bilgi Yönetim Süreçleri: Kurumdan Arşive Giden Yol” başlıklı doktora tezine dayanılarak hazırlanmıştır.

Metaverse ve Bilgi Yönetimi

e-Belge Yönetimi*e-Arşivler*NFT*Veri Merkezleri*Bilgi Güvenliği

temel hipotezi; “Türkiye’de kamu kurumlarında dijital belgelerin kurumdaki arşive transfer aşamasına kadar gerekli olan bilgi ve belge yönetimi süreçlerinin teknik ve hukuksal altyapısı yeterli/beklenen düzeyde değildir” şeklinde tanımlanmıştır. Araştırmanın kapsamını Türkiye’de dijital belgelerin bilgi yönetim süreçlerine dair veri sağlayabilecek kamu kurum ve kuruluşları ile Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından yayınlanan 2020-2024 stratejik planında yer alan dış paydaşlar olarak iş birliği yapılan kurumlar oluşturmaktadır. İlgili kurumlara anket çalışması yapılmıştır. Araştırmada soruların değerlendirilmesi için Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 21 programından yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Dijital Belge, Dijital Değerlendirme, Dijital Açıklama, Hassasiyet İncelemesi, Dijital Süreklilik, Dijital Koruma, Dijital Transfer, Türk Kamu Sektörü, Türkiye*

Abstract

The digital age, also called the information age, has influenced our lives as it is an era where technology and its use is emphasised. The effect of the technological age has been witnessed in many fields including education, culture and management. One of these areas is undoubtedly information and records management. The changes in the digital age, have also impacted on, and changed the way records are created, and the way in which they are used. There has been a transition from paper medium based information and records managed with traditional methods to digital information, where born records are produced in digital media. Records are now being produced in a digital environment instead of a physical one. Such records are called “born-digital record”. Born-digital records are records created in digital format (What are born-digital records?, 2020). Generally speaking, internationally, there is an awareness of the processes relating to the transfer of digital records to the archive, and also an consciousness of its difficulties. A review of the literature on the subject reveals that research globally on the subject is underway. In Turkey, there are processes and standards for the management of digital records, however the absence of a road map or formal government policy on certain areas such as digital transfer, restricts the work on this issue. The need for a roadmap on the subject is essential. Most electronic transactions are carried out through information management systems and processes can’t go beyond such systems. The objectives of our work in this context are determined as the digital appraisal, selection and transfer, digital continuity and long-term preservation of digital records in the context of digital continuity in public sectors in Turkey. Additionally, we aim to reveal the methods and approaches followed in digital continuity and long-term preservation and raise awareness among public sectors in Turkey about the transfer of digital records to the national archive. The problem statement of the study at hand is, "There is a lack the desired level of awareness at both national and institutional levels regarding digital continuity in public institutions in Turkey, as well as inadequate technical and legal infrastructure". The basic hypothesis of the research

of the study is; " Turkish public institutions lack the desired level of awareness, technical and legal infrastructure for the implementation of processes for digital information and records management leading to digital transfer". The scope of the research comprises of obtaining authentic data from various Turkish sector public bodies that will render the data obtained during the research meaningful and reliable and the institutions that cooperate as external stakeholders included in the 2020-2024 strategic plan published by the Presidency of State Archives. A survey was conducted with the relevant institutions. SPSS 21 (Statistical Package for the Social Sciences) program was used to evaluate the questions in the research.

Keywords: *Born-Digital Records, Digital Appraisal, Digital Selection, Sensitivity Review, Digital Continuity, Digital Preservation, Digital Transfer, Turkish Public Sector, Turkey*

1. Giriş

Dijital ortamda yaşanan gelişmelere paralel olarak “bilgiye erişim” önemli bir unsur hâline gelmiştir. Dijital alanda erişim ise giderek hem kolaylaşmakta hem de bilgiye erişmede yaşanan beklenmedik zorluklar, büyük hacimde bir bilgi miktarının erişimini yönetmek, bağlam sorunu (eriştiğin bilgiyi anlamamak), bilgi güvenliği ve gizliliği sorunu, bilgiyi yaratanların ve kullananların rol ve sorumluklarını belirlemek gibi karmaşık bir hâl almaktadır. Dijital çağda erişime belge yönetimi açısından baktığımızda yukarıda belirtildiği gibi birtakım riskler ve avantajlar bulunmaktadır. Birçok kaynaktan bilgiye kısa sürede zaman ve mekân kısıtlaması olmadan ulaşmak, görsel arama gibi yeni erişim olanakları ise avantajlardan bazılarıdır (McLeod, J., 2015, s. 221; Özdemir, 2017, s. 47)’tir.

Bilgiye erişim denildiğinde ise akla ilk gelen unsurlardan birisi arşivlerdir. Arşivlerin en temel görevlerinden biri milli hafızayı sağlamak ve korumaktır. Arşivler, sahip olduğu her türlü materyali (fiziksel ve dijital belgeler, görüntü, video ve ses dosyaları, medya verileri, web siteleri, veri tabanları, veri setleri, e-postalar vb.) gelecek kuşaklara sorunsuz bir şekilde aktaran kurumlardır. Arşivlerin elinde bulunan materyallerin çeşitleri de değişen çağ ile birlikte artmıştır. Bu çeşitliklerden birisi de “dijital ortamda üretilen belgeler”dir.

Dünya genelinde pek çok ülke dijital materyallerini nasıl yöneteceğini, nasıl koruyacağına ve arşivleyeceğine yönelik çalışmalar, projeler gerçekleştirmektedir. Tüm bunların yanında bir de dijital belgelerin milli arşivlere devredilmesi durumu söz konusudur. Türkiye’de henüz dijital

belgelerin (born digital records) milli arşive devri başlamamıştır fakat bu durum kaçınılmazdır. Genel olarak yurtdışında özellikle Amerika ve Avrupa’da dijital belgelerin arşivlere transferi konusunda bir farkındalık ve bu konunun zorlukları hakkında bir bilinç bulunmaktadır. Yapılan literatür taramasına göre, yurtdışında konu ile ilgili çalışmalar ve projeler başlamış ve devam etmektedir. Türkiye’de ise yıllardır dijital belge üretimi olmasına rağmen bundan sonraki süreç ile ilgili bir yol haritası eksikliği dikkat çekmektedir. Konu ile ilgili bir yol haritasının ya da bir başka deyişle resmi bir politikanın olmayışı, bu konudaki çalışmalarını da kısıtlamaktadır. Bu konuda bir yol haritası gereksinimi oldukça elzemdir. Bir bilgi yönetimi sistemi olarak Elektronik belge yönetim sistemleri (EBYS)’den sonraki süreçlere yönelik bir planlama yapılamamakta ve dijital transfer konusunda kurumların önünde yol gösteren resmi bir politikanın da olmayışı ise yapılacak olan çalışmaların önünü kapamaktadır. Aynı zamanda bu süreçler, sadece dijital belgelerin arşive devri için değil kurumsal, verimli ve etkin bir bilgi yönetim süreci için de gereklidir. Bilginin istendiğinde bulunabilmesi, hassas olup olmadığını değerlendirmek, kullanılan dosya formatlarının sürdürülebilir olup olmadığını bilmek, bu ve benzeri tüm unsurlar etkin bir bilgi yönetim süreci ile ilgilidir. Tüm bu süreçler de risk yönetimi ile ilişkilidir ve tüm süreçler birbiri ile bağlantılıdır. Bu süreçlerden birinin düzgün ilerlemeyişi diğer süreçlerin sekteye uğramasına sebebiyet verecektir. Bu bağlamda çalışma sadece dijital belgelerin arşive devri olarak düşünülmemeli, kavramlar ve süreçler daha geniş düşünülmesi ve önemsenmelidir.

2. Belge, Elektronik Belge ve Doğuştan Dijital Belge (Born-Digital Record)

Günümüzde sürekli değişen ve boyut atlayan bir teknoloji yapısına bağlı olarak birçok kavramı salt tanımlarla sınırlandırmak artık yeterli gelmemektedir. Buna rağmen çalışmaların düzgün bir temele oturması için birtakım tanımlarda bulunmak yerinde olacaktır.

Belge; “Herhangi bir bireysel veya kurumsal fonksiyonun yerine getirilmesi için alınmış ya da fonksiyonun sonucunda üretilmiş, içerik, ilişki ve formatı ile ait olduğu fonksiyon için delil teşkil eden kayıtlı bilgi” olarak ifade edilmiştir (TS 13298, 2015, s. 1211). Diğer bir tanıma göre “Belge; bir organizasyon, kurum ve kuruluşun işlemleri ve yasal yükümlülükleri sonucunda oluşan, ortamına ve biçimine bakılmaksızın kayıtlı bilgiyi taşıyan

her türlü araç (doküman) olarak tanımlamaktadır” (Walne, 1988, s. 128). Başka bir tanıma göre ise “Belge, bir şahıs, kurum ya da kuruluş tarafından üretilen, o kuruluşa gelen ya da oluşturulan fiziksel yapısı ya da özelliği ne olursa olsun, her türlü kaydedilmiş bilgiyi ifade etmektedir” (Dearstyne, 2001, s. 1).

Doğuştan dijital belge (born-digital record); dijital formatta oluşturulmuş belgelerdir (What are born-digital records?, 2020). Bu tür belgeler aynı zamanda dijital belge²⁰ olarak da adlandırılmaktadır. Dijital belgelere örnek verecek olursak; veri setleri, veri tabanları, e-postalar, metin tabanlı belgeler, sunumlar vb. çoğaltılabilir. Dijital belge, sayısallaştırılmış belgeden farklıdır. Sayısallaştırılmış belge daha önce fiziksel ortamda üretilip sonrasında çeşitli yöntemlerle elektronik ortama aktarılırken, dijital belge dijital ortamda oluşturulan verilerden meydana gelmektedir.

Dijital belge çoğu yerde elektronik belge olarak da ifade edilmektedir. Buna göre TS 13298 stardardında elektronik belge “Kurumsal aktivitelerin yerine getirilmesi sırasında üretilen ya da alınan; kurumsal kimlik doğrulama sistemleri, elektronik veya mobil imza sistemleri ile imzalanmış her türlü kayıtlı belgeyi ifade eder” şeklinde tanımlanmıştır (TS 13298, 2015, s. 47).

Dijital belgeyi diğer belgelerden ayıran özellikler aşağıda belirtilmiştir.

- Belgelerin ortamı,
- Belgelerin içeriği,
- Belgelerin fiziksel formu,
- Belgelerin işlevi,
- Belgelerin arşivsel değeri,
- Yasal ve idari koşullar (Duranti, 2001, s. 4; Külcü, 2018, s. 168).

3. Amaç, Kapsam ve Yöntem

Dünyada bazı ülkelerde dijital belgelerin milli arşivlere devri başlamıştır fakat Türkiye için bu uygulama henüz yürürlüğe girmemiştir. Bu kapsamda çalışmamızın amaçları; dijital çağ ile birlikte Türkiye’deki kamu kurumlarında dijital süreklilik bağlamında dijital belgelerin ayıklanması, değerlendirilmesi, hassasiyet incelemesi, dijital süreklilik ve uzun süreli

---

²⁰ Çalışma boyunca doğuştan dijital belge yerine çeşitlilik olması amacıyla aynı anlama gelen dijital belge ve elektronik belge terimlerinin kullanımına da yer verilmiştir. Metinde geçen belge türü, fiziksel belge ya da dijitalleştirilmiş belge kavramı ile karıştırılmamalıdır.

koruma konularında izlenen yol ve yöntemleri ortaya çıkarmak ve Türkiye’de dijital belgelerin milli arşive transferi konusunda kurumlara farkındalık sağlamak olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın problemi; “Türkiye’de kamu kurumlarında dijital süreklilik bağlamında ulusal ve kurumsal boyutlarda farkındalık eksikliği, teknik ve hukuksal altyapı yetersizliği yaşanmaktadır” şeklinde oluşturulmuştur. Araştırma probleminden hareketle “Kurumlarda dijital belgelerin ayıklanması, değerlendirilmesi, hassasiyet incelemesi dijital süreklilik ve uzun süreli koruma konularında ne gibi yol ve yöntemler izlenmektedir?, Dijital süreklilik bağlamında kurumların karşılaştıkları engeller nelerdir?, Dijital belgelerin kurumsal bilgi yönetim süreçlerini yürütebilecek nitelikli ve yeterli personel durumu nedir?, Dijital belgelerin Milli Arşiv’e transferi sürecinde süreç nasıl yürütülmelidir?” araştırma sorularına yanıt aranmaktadır.

Türkiye’de kamu kurum ve kuruluşlarında dijital belgelerin arşivlere devri ile ilgili resmî çalışmalar bir politika olarak sunulabilecek mahiyette henüz netleşmemiştir ve bu konuda yaşanacak olan sorunların yeterince tespit edilmediği ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin gerekliliği bilinmemektedir. Araştırmanın problem ve soruları doğrultusunda araştırmanın temel hipotezi; Türkiye’de kamu kurumlarında dijital belgelerin kurumdan arşive transferi aşamasına kadar gerekli olan bilgi ve belge yönetimi süreçlerinin teknik ve hukuksal altyapısı yeterli/beklenen düzeyde değildir” şeklinde tanımlanmıştır.

Araştırmanın kapsamını Türkiye’de dijital belgelerin bilgi yönetim süreçlerine dair veri sağlayabilecek kamu kurum ve kuruluşları ile Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından yayımlanan 2020-2024 stratejik planında yer alan dış paydaşlar olarak iş birliği yapılan kurumlar oluşturmaktadır. Bu bağlamda 2021 yılında var olan Türkiye’deki bakanlıklar (17), e-belediye bilgi sistemine sahip olan büyükşehir belediyeleri (20) ve il belediyeleri (37), üniversiteler (131) ve diğer ilgili kamu kurum ve kuruluşları (25) araştırmanın kapsamını oluşturmaktadır. Çalışma evreni 230 kurumdan oluşmakta, 0,99 güven düzeyi, 0,5 hoşgörü miktarına göre 230 kurumdan oluşan bir evren, 118 kurum ile örneklenebilmektedir (Raosoft, 2004). Çıngır’a göre ise; 0,99 güven düzeyi, 0,5 hoşgörü miktarına göre 500 kurumdan oluşan bir evren 101 kurum ile örneklenebilmektedir (1990, s. 261). Bu bağlamda, araştırma kapsamında 120 kurumda anket çalışması gerçekleştirilmiş olup, örneklem evreni temsil eder niteliktedir. Devlet

Arşivleri Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre belge transfer etmekle yükümlü kurumlar sadece kamu kurumlarıdır. Bu nedenle araştırma, kamu kurumları ile sınırlandırılmıştır. Bu çerçevede veriler 2021 yılı Temmuz–Aralık ayları arasında kurumlardan yüz yüze, çevrimiçi görüşme, telefon gibi araçlarla elde edilmiştir. Araştırma verilerinin toplanması sürecinde bazı kurumlardan yeterli yanıt alınamaması veya olumsuz geri dönüş alınması zorluklarıyla karşılaşmış ve bu kapsamda Bilgi Edinme Hakkı Kanunu esas alınarak e-devlet üzerinden kurumlara başvuruda bulunulmuştur.

Çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Cengiz Mater (2022)'in “*Dijital Çağda Doğuştan Dijital Belgelerin Bilgi Yönetim Süreçleri : Kurumdan Arşive Giden Yol*” başlıklı doktora tezi çalışması kapsamında hazırlanan bu araştırma Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Etik Kurulu'nun 08 Haziran 2020 tarihli toplantısında etik açıdan uygun bulunmuştur (Karar no:2020/09).

4. Bulgular ve Analiz

Çalışmanın bu bölümünde araştırma kapsamımızda yer alan üniversiteler, belediyeler, bakanlıklar ve diğer kamu kurumlarının kurumsal bilgi yönetim süreçlerine dair analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular 120 kurum kapsamında ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. İlgili bulgular, tablolar ile görselleştirilerek sunulmuştur.

Tablo 1

Katılımcıların Eğitim Bilgileri

Eğitim	Sayı	%
Doktora	9	7,5
Yüksek lisans	37	30,8
Lisans	68	56,7
Ön lisans	5	4,2
Lise ve dengi okul	1	0,8
Toplam	120	100

Tablo 1'e göre, ankete katılanların yarısından fazlası (%56,7; n=68) lisans mezunudur. Ankete katılanların %30,8'i (n=37) yüksek lisans, %7,5'i (n=9) doktora mezunu, %4,2 (n=5) ön lisans ve %0,8 (n=1) lise ve dengi okul

mezunudur. Ankete katılanlardan ortaöğretim, ilköğretim ve altı seviyesinde bir eğitim alan katılımcı yoktur. Genel anlamda ankete katılım seviyesi lisans ve üstü eğitim alanlardan oluşmaktadır.

Tablo 2

Katılımcıların Mezuniyetleri ile Görevleri

Görev	Sayı	%
BBY Mezunu	86	71,6
Diğer	34	28,4
Toplam	120	100

Katılımcıların kurumlarda yapmış oldukları görevlerle ilgili verdikleri yanıtlara bakıldığında, ankete katılanların çok büyük bir bölümü (%71,6, n=86) Bilgi ve Belge Yönetimi (BBY) Bölümü mezunudur (Tablo 2).

Tablo 3

Katılımcıların Kurum Türleri

Kurum Türü	Sayı	%
Üniversite	67	55,8
Bakanlık	10	8,3
Belediye	32	26,7
Diğer kamu kurum ve kuruluşları	11	9,2
Toplam	120	100

Tablo 3'te katılımcıların görev aldıkları kurum türleri gösterilmektedir. Buna göre, ankete katılanların %55,8'i üniversitede, %26,7'si belediyede, %9,2'si diğer kamu kurum ve kuruluşlarında ve %8,3'ü bakanlıklarda çalışmaktadırlar.

Tablo 1*Kurumlardaki Katılımcıların EBYS Algıları*

EBYS Algısı	Üniversite		Bakanlık		Belediye		Diğer kamu kurum ve kuruluşları		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EBYS bir arşivdir.	4	3,3	0	0	1	0,8	0	0	5	4,2
% ²¹		6		0		3,1		0		
EBYS bir Bilgi Yönetim Sistemi'dir.	22	18,3	3	2,5	7	5,8	5	4,2	37	30,8
%		32,8		30		21,9		45,5		
EBYS hem arşiv hem de Bilgi Yönetim Sistemi'dir.	41	34,2	7	5,8	24	20	5	4,2	77	64,2
%		61,2		70		75		45,5		
Diğer	0	0	0	0	0	0	1	0,8	1	0,8
%		0		0		0		9,1	120	100

Tablo 4'e göre, kurumların %64,2'si EBYS'yi hem arşiv hem de bilgi sistem olarak görmekte, kurumların %30,8'si EBYS'yi bilgi sistemi olarak görmekte ve yine kurumların %4,2'si EBYS'yi bir arşiv olarak görmektedirler. Kurumların kendi içlerinde dağılımına baktığımızda, dört grupta da ağırlıklı olarak EBYS'yi hem arşiv hem de bilgi sistemi olarak görmektedirler. Diğer şikkını işaretleyen kurum ise EBYS'si bir belge yönetim sistemi olarak görmektedir. EBYS'ler birer bilgi yönetim sistemidirler. Fakat günümüzde çoğu kamu kurum ve kuruluşu EBYS aynı zamanda ağırlıklı olarak arşiv olarak da düşünüp kullanmaktadırlar.

²¹ Bu ve sonraki tablolarda ikinci satırda belirtilen yüzde (%) değerleri, kurumların kendi içlerindeki yüzdelik değerlerini ifade etmektedir.

Tablo 2*Kurumlardaki Katılımcıların EBYS Kullanımları*

EBYS Kullanımı	Üniversite		Bakanlık		Belediye		Diğer kamu kurum ve kuruluşları		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1-3 yıl	4	3,3	0	0	9	7,5	3	2,5	16	13,3
%		6		0		28,1		27,3		
4-6 yıl	21	18	3	2,5	16	13,3	2	1,7	42	35,0
%		31		30		50		18,2		
7-9 yıl	37	31	3	2,5	4	3,3	5	4,2	49	40,8
%		55		30		12,5		45,5		
10+ yıl	5	4,2	4	3,3	3	2,5	1	0,8	13	10,8
%		7,5		40		9,4		9,1	120	100

Ankete katılan kurumların %40,8 oranında 7-9 yıl arası, %35 oranıyla da 4-6 yıl arası, %13,3 oranıyla yıl arası ve %10,8 oranıyla 10+ yıl arası EBYS kullandıkları ortaya çıkmıştır. Belediyelerin kendi içlerinde EBYS kullanım yıl aralıklarına bakıldığında 4-6 yıl arası seçeneği ile diğer kurumlara göre daha geç EBYS kullanımına başladıkları gözlenmektedir (Tablo 5).

Tablo 3*Kurumların EBYS Değişim Sebepleri*

EBYS Değişikliği Sebebi	Üniversite		Bakanlık		Belediye		Diğer kamu kurum ve kuruluşları		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Maliyet	6	5	0	0	4	3,3	1	0,8	11	9,2
%		9		0		12,5		9,1		
İşlevsellik	20	17	2	1,7	8	6,7	5	4,2	35	29,2
%		30		20		25		45,5		
Üst yönetim kararı	10	8,3	2	1,7	6	5	3	2,5	21	17,5
%		15		20		18,8		27,3		
Maliyet-işlevsellik ve üst yönetim kararı	2	1,7	1	0,8	1	0,8	1	0,8	5	4,2

	%	3	10	3,1	9,1						
EBYS											
değişikliği		36	30	5	4,2	15	12,5	5	4,2	61	50,8
yapılmadı.											
	%	54	50	46,9	45,5						
Bilmiyorum		4	3,3	1	0,8	5	4,2	0	0	10	8,5
	%	6	10	15,6	0						

Tablo 6'ya göre ankete katılan kurumların %50,8'si EBYS değişikliği yapmamışlardır. Yine ankete katılan kurumların %29,2'si işlevsellik sebebiyle, %17,5'i üst yönetim kararı sebebiyle, %9,2'si maliyet sebebiyle, %4,2'si maliyet, işlevsellik ve üst yönetim kararlarının hepsi sebebiyle EBYS'yi değiştirmişlerdir.

Tablo 7

Kurumların Bilgi Varlığı Envanterine Sahip Olma Durumu

Bilgi Varlığı Envanteri Sahip Olma Durumu	Üniversite		Bakanlık		Belediye		Diğer kamu kurum ve kuruluşları		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	37	30,8	8	6,7	18	15,0	8	6,7	71	59,2
%		55,2		80,0		56,3		72,7		
Hayır	28	23,3	2	1,7	13	10,8	3	2,5	46	38,3
%		41,8		20,0		40,6		27,3		
Diğer	2	1,7	0	0	1	0,8	0	0	3	2,5
%		3,0		0		3,1		0	120	100

Tablo 7'ye bakıldığında ankete katılan üniversitelerin yarısından fazlası (%55,2), bakanlıkların %80'i, belediyelerin %56,3'ü ve diğer kamu ve kuruluşlarının %72,7'si bilgi varlığı envanterine sahipken, üniversitelerin yarıya yakını (%41,8), bakanlıkların %20'si, belediyelerin yarıya yakını (%40,6), diğer kamu kurum ve kuruluşlarının ise %27,3'ü bilgi varlığı envanterine sahip değildir. Diğer seçeneği işaretleyen kurumların verdikleri cevaplar ise, "Her bir bilgi varlığının envanterinin profesyonel anlamda bulunmadığını, gelişigüzel birtakım çalışmalar olduğu, kısmen olduğu çünkü tam anlamıyla uygulanmadığı, kurumun oluşturduğu 27001'e göre bir şablonun var olduğu, KVKK ve BGYS kapsamında yapılan çalışmalarda adreslenen bilgi varlıklarının olduğu, diğer bilgi varlıklarının envanterlerinin olmadığı" şeklindedir.

Tablo 8*Kurumlarda Bilgi Varlığı Sorumlusu Durumu*

Bilgi Varlığı Sorumlusu	Üniversite		Bakanlık		Belediye		Diğer kamu kurum ve kuruluşları		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	32	26,7	6	5,0	17	14,2	7	5,8	62	51,7
%		47,8		60,0		53,1		63,6		
Hayır	32	26,7	3	2,5	12	10,0	4	3,3	51	42,5
%		47,8		30,0		37,5		36,4		
Bilmiyorum	3	2,5	1	0,8	3	2,5	0	0	7	5,8
%		4,5		10,0		9,4		0	120	100

Üniversitelerin yarısının (%47,8) bilgi varlık sorumlusu varken yarısının ise (%47,8) yoktur ve %2,5 oranında bir bilgi varlık sorumlusu olup olmadığını bilmediklerini belirtmişlerdir. Bakanlıkların %60'ının bilgi varlık sorumlusu varken, %30'unun bilgi varlık sorumlusu bulunmamaktadır. Ankete katılan belediyelerin yarısından fazlasının (%53,1) bilgi varlık sorumlusu varken, yarısına yakınının (%37,5) ise sorumlusu yoktur. Diğer kamu kurum ve kuruluşlarının ise %63,6'sı bilgi varlık sorumlusu varken, %36,4'ünün bilgi varlık sorumlusu mevcut değildir. Toplam orana baktığımızda kurumların %51,7'sinin bilgi varlığı sorumlusu varken, %42,5'nin bilgi varlığı sorumlusu görülememektedir (Tablo 8).

Tablo 9*Kurumlarda e-Arşiv Sisteminin Varlığı*

e-Arşiv sistemi varlığı	Üniversite		Bakanlık		Belediye		Diğer kamu kurum ve kuruluşları		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	11	9,2	4	3,3	13	10,8	4	3,3	32	26,7
%		16,4		40,0		40,6		36,4		
Hayır	53	44,2	6	5	19	15,8	7	5,8	85	70,8
%		79,1		60,0		59,4		63,6		
Diğer	3	2,5	0	0	0	0	0	0	3	2,5
%		4,5		0		0		0	120	100

Tablo 9'a göre, üniversitelerin yarısından fazlasının (%79,1), bakanlıkların %60'ının, belediyelerin %59,4'ünün diğer kamu kurum ve kuruluşlarının

%63,6'sının bir e-Arşiv sistemleri olmadığı anlaşılmaktadır. Genel oranlara bakıldığında ise ankete katılan kamu kurumlarının %70,8 'sinin bir e-Arşiv sistemi bulunmadığı, %26,7'sinin e-Arşiv sistemi bulunduğu bunun dışında ise ankete katılanların %2,5'inin EBYS içindeki modülü e-Arşiv olarak gördükleri bunun dışında ayrı bir e-arşivleri olmadıkları görülmektedir. Evet diyenlerin de benzer bir yaklaşımı kabul ettiği varsayılmaktadır.

Tablo 10*Kurumların Dijital Belge Saklama Sürelerinin Belirlenme Durumları*

Dijital Belgelerin Saklama Süreleri	Üniversite		Bakanlık		Belediye		Diğer kamu kurum ve kuruluşları		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Belgeyi üretirken	20	16,7	1	0,8	7	5,8	4	3,3	32	26,7
%		29,9		10,0		21,9		36,4		
Belgeler oluşturulmadan önce	3	2,5	1	0,8	2	1,7	1	0,8	7	5,8
%		4,5		10,0		6,3		9,1		
Belge üzerinde son işlem yapıldıktan sonra	7	5,8	2	1,7	3	2,5	0	0	12	10,0
%		10,4		20,0		9,4		0		
Belgeyi arşivlerken	6	5,0	1	0,8	7	5,8	1	0,8	15	12,5
%		9,0		10,0		21,9		9,1		
Kurumumuzda dijital belgeler için saklama süresi belirlenmemektedir.	27	22,5	4	3,3	12	10,0	4	3,3	47	39,2
%		40,3		40,0		37,5		36,4		
Diğer	4	3,3	1	0,8	1	0,8	1	0,8	7	5,8
%		6,0		10,0		3,1		9,1	120	100

Kurumlardan toplanan dijital belgeleri saklama süreleri ile ilgili verilere bakıldığında; ankete yanıt veren üniversitelerin %40,3'ü, bakanlıkların %40'ı, belediyelerin %37,5'i ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının %36,4'ü dijital belgeler için bir saklama süresi belirlememiştir. Yine ankete katılan üniversitelerin %29,9'u belgeyi üretirken, bakanlıkların %20'si belge üzerinde son işlem yapıldıktan sonra, belediyelerin 21,9'u belgeyi üretirken ve belgeyi arşivlerken, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının %36,4'ü ise belgeyi üretirken saklama sürelerini belirlediklerini ifade etmişlerdir. Tablo

10'daki genel sonuçlara bakıldığında kamu kurumlarının %26,7'si belgeyi üretirken saklama süresini belirlerken, %39,2'si dijital belgeler için bir saklama süresi belirlememektedir. Diğer seçeneğini işaretleyen kurumlarca ise Devlet Arşiv Hizmetleri Hakkında Yönetmeliğine göre belirlendiğini, konunun standartlaşması için çalışmaların devam ettiği dile getirilmiştir.

Tablo 11*Kurumların Standart Dosya Planına Uyma Durumları*

Dosya Planına Uyma	Üniversite		Bakanlık		Belediye		Diğer kamu kurum ve kuruluşları		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çok yeterli	1	0,8	1	0,8	0	0	0	0	2	1,7
%		1,5		10,0		0		0		
Yeterli	8	6,7	0	0	4	3,3	0	0	12	10,0
%		11,9		0		12,5		0		
Kararsızım	26	21,7	4	3,3	11	9,2	5	4,2	46	38,3
%		38,8		40,0		34,4		45,5		
Yetersiz	24	20,0	2	1,7	6	5,0	4	3,3	36	30,0
%		35,8		20,0		18,8		36,4		
Bütünüyle yetersiz	8	6,7	3	2,5	11	9,2	2	1,7	24	20,0
%		11,9		30,0		18,2		18,2	120	100

Kurumların iş süreçlerinde standart dosya planına uyma durumlarına baktığımızda, %1,7 çok yeterli, %10 yeterli görülürken, %38,3 oranıyla kararsız kaldıkları, %30 ile yetersiz ve %20 oranında bütünüyle yetersiz oldukları gözlemlenmiştir. Kurumlar özelinde bakıldığında üniversitelerin %47,7, bakanlıkların %50'si, belediyelerin %37'si, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının ise %54,6'sının standart dosya planına uyma durumlarının yetersiz olduğu görülmektedir (Tablo 11).

Tablo 12*Kurumlarda Dijital Süreklilik Terimi Algısı*

Dijital Süreklilik Terimi Algısı	Üniversite		Bakanlık		Belediye		Diğer kamu kurum ve kuruluşları		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evet	37	30,8	7	5,8	19	16,0	8	6,7	71	59,2
%		55,2		70,0		59,0		72,7		

Hayır	17	14,2	3	2,5	9	7,5	2	1,7	31	25,8
%		25,4		30,0		28,0		18,2		
Kısmen	13	10,8	0	0	4	3,3	1	0,8	18	15,0
%		19,4		0		13,0		9,1	120	100

Üniversitelerin %55,2'si, bakanlıkların %70'i, belediyelerin %59'u, diğer kamu kurum ve kuruluşlarının ise %72'7'si dijital süreklilik terimini daha önce duyduklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra üniversitelerin %25,4'ü, bakanlıkların %30'u, belediyelerin %28', diğer kamu kurum ve kuruluşlarının ise %25,8'si dijital süreklilik terimini daha önce duymadıklarını ifade etmişlerdir. Tablo genel olarak incelendiğinde ise ankete katılan kurumların %25'inin daha önce dijital süreklilik terimini duymadıklarını ve ne olduğunu bilemediklerini, %15'i kısmen duyduklarını, %59,2'si ise duyduklarını dile getirmişlerdir (Tablo 12).

Tablo 13

Dijital Sürekliliğin İyi Yönetilememesi Durumunda Kurumların Karşılaşabileceği Zorluklar

Dijital Süreklilikte Zorluklar		1	2	3	4	5	$\bar{x}$	σ
Bilgi kaybına yol açabilir.	Sayı	0	0	1	43	76	4,63	0,503
	%	0,0	0,0	0,8	35,8	63,3		
Etkili ve verimli çalışmayı olumsuz etkiler.	Sayı	0	0	8	55	57	4,41	0,615
	%	0,0	0,0	6,7	45,8	47,5		
Üst veri eksikliğinden ötürü çeşitli destek ödeneklerinin sağlanamamasına yol açar.	Sayı	0	4	23	54	39	4,07	0,807
	%	0,0	3,3	19,2	45,0	32,5		
Çeşitli formatlarda oluşturulmuş belgeleri açmak ve kullanmak	Sayı	0	2	20	48	50	4,22	0,780
	%	0,0	1,7	16,7	40,0	41,7		
istendiğimizde donanım ve yazılımın desteklememesi	Sayı	0	7	13	47	53	4,22	0,862
Veri göçünün	Sayı	0	7	13	47	53	4,22	0,862

Metaverse ve Bilgi Yönetimi

e-Belge Yönetimi*e-Arşivler*NFT*Veri Merkezleri*Bilgi Güvenliği

gerçekleştirilememesi	%	0,0	5,8	10,8	39,2	44,2		
Kritik bir proje için gerekli olan bilginin bulunamaması	Sayı	0	7	23	48	42	4,04	0,883
	%	0,0	5,8	19,2	40,0	35,0		

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

Tablo 13 incelendiğinde ankete katılan kurumlar, bir kurumda dijital sürekliliğin iyi yönetilememesi durumunda en güçlü olumsuz etkilerin bilgi kaybına yol açabileceği (4,63), etkili ve verimli çalışmanın olumsuz etkileneceği (4,41), çeşitli formatlarda oluşturulmuş belgeleri açmak ve kullanmak istediğimizde donanım ve yazılımın desteklememesi (4,22), veri göçünün gerçekleştirilememesi (4,22) olduğunu belirtmektedirler. Sonrasında ise onları takip eden oranda üst veri eksikliğinden ötürü çeşitli destek ödeneklerinin sağlanamamasına yol açması (4,07) ve kritik bir proje için gerekli olan bilginin bulunamaması (4,04) unsurları gelmektedir.

Tablo 14

Kurumlarda Dijital Belgelerin Uzun Vadede Erişebilirliği İle İlgili Çalışmalara İhtiyaç Durumu

Uzun Vadede Erişebilirlik Çalışması İhtiyacı		1	2	3	4	5	$\bar{x}$	σ
Depolama ortamlarının sürekliliği sağlanmalı	Sayı	0	0	1	43	76		
	%	0,0	0,0	0,8	35,8	63,3	4,63	0,503
Dijital süreklilik tüm kurum bünyesinde önemsenmeli ve uygulanmalı	Sayı	0	0	5	68	47		
	%	0,0	0,0	4,2	56,7	39,2	4,35	0,560
Kurumda bilgi varlık envanteri oluşturulmalı ve sorumlular belirlenmeli	Sayı	0	0	10	47	63		
	%	0,0	0,0	8,3	39,2	52,5	4,44	0,646
Konu kapsamında politika, strateji, rehber vb. oluşturulmalı	Sayı	0	0	10	56	54		
	%	0,0	0,0	8,3	46,7	45,0	4,37	0,634
Bir risk planlaması yapılmalı	Sayı	0	0	15	50	55	4,33	0,690

	%	0,0	0,0	12,5	41,7	45,8		
Uygun veri formatları kullanılmalı	Sayı	0	0	17	56	47		
	%	0,0	0,0	14,2	46,7	39,2	4,25	0,689
Standartlara uygun üst veri oluşturulmalı	Sayı	0	0	8	62	50		
	%	0,0	0,0	6,7	51,7	1,7	4,35	0,603
Konu kapsamında düzenli aralıklarla eğitimler verilmeli	Sayı	0	0	10	61	49		
	%	0,0	0,0	8,3	50,8	40,8	4,33	0,624

1: Hiç ihtiyaç yok, 2: İhtiyaç yok, 3: Kararsızım, 4: İhtiyaç var, 5: Çok ihtiyaç var

Kurumlarda uzun vadede erişebilirlik çalışmalarına ihtiyaç durumu sorgulandığında, ortalama değerlere göre ankete katılan tüm kurumlarda depolama ortamlarının sürekliliğinin sağlanmasına ($\bar{x}=4,63$), kurumda bilgi varlık envanteri oluşturulması ve sorumluların belirlenmesine ($\bar{x}=4,44$), konu kapsamında politika, strateji, rehber vb. oluşturulmasına ($\bar{x}=4,37$), dijital sürekliliğin tüm kurum bünyesinde önemsenmesine ve uygulanmasına ($\bar{x}=4,35$), standartlara uygun üst veri oluşturulmasına ($\bar{x}=4,35$), bir risk planlaması yapılmasına ($\bar{x}=4,33$), konu kapsamında düzenli aralıklarla eğitimler verilmesine ($\bar{x}=4,33$), uygun veri formatlarının kullanılmasına ($\bar{x}=4,25$) çok ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Kurumların hiçbiri bu unsurların uzun vadede erişebilirlik için ihtiyaç olmadığını düşünmemektedir (Tablo 14).

Tablo 15

Kurumlarda Dijital Belgelerin Uzun Vadeli Korunması İle İlgili Kaygı Durumları

Uzun Vadede Koruma		1	2	3	4	5	$\bar{x}$	σ
Mevcut yazılım ve donanımın güncel tutulması ve korunmasının zor olması	Sayı	0	0	2	52	66		
İçerik biçimlerinin karmaşık ve kırılan olması	%	0,0	0,0	1,7	43,3	55	4,53	0,533
	Sayı	0	0	3	41	76		
	%	0,0	0,0	2,5	34,2	63,3	4,61	0,539
Yasal ve politik risklerin var olması	Sayı	0	2	10	50	58		
	%	0,0	1,7	8,3	41,7	48,3	4,37	0,709

Metaverse ve Bilgi Yönetimi

e-Belge Yönetimi*e-Arşivler*NFT*Veri Merkezleri*Bilgi Güvenliği

Hacim veya karmaşıklık kapsamında içerik toplamının zor olması	Sayı	0	2	12	62	44		
Yetersiz personele sahip olmak	%	0,0	1,7	10,0	51,7	36,7	4,23	0,695
İçeriğin yetersiz tanımlanması kullanımını ve keşfedilmesini zorlaştırabilmesi	Sayı	0	5	18	57	40		
Dosya formatlarının hızlı değişiklik göstermesi ve eski dosya formatlarının okunamaması	%	0,0	4,2	15,0	47,5	33,3	4,10	0,803
	Sayı	0	4	17	63	36		
	%	0,0	3,3	14,2	52,5	30	4,09	0,756
	Sayı	0	2	11	66	41		
	%	0,0	1,7	9,2	55,0	34,2	4,22	0,676

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

Tablo 15'e göre, kurumlar dijital belgelerin uzun vadeli korunması ile ilgili içerik biçimlerinin karmaşık ve kırılabilir olması ($\bar{x}=4,61$), mevcut yazılım ve donanımın güncel tutulması ve korunmasının zor olması ($\bar{x}=4,53$), yasal ve politik risklerin var olması ($\bar{x}=4,37$), hacim veya karmaşıklık kapsamında içerik toplamının zor olması ($\bar{x}=4,23$), dosya formatlarının hızlı değişiklik göstermesi ve eski dosya formatlarının okunamaması ($\bar{x}=4,22$) konularında oldukça fazla kaygı duymaktadırlar. Onu takip eden oranda yine yetersiz personele sahip olmak ($\bar{x}=4,10$) içeriğin yetersiz tanımlanması kullanımını ve keşfedilmesini zorlaştırabilmesi ($\bar{x}=4,09$) dijital belgelerin uzun vadeli korunması ile kaygı duydukları konular arasındadır.

Tablo 16

Kurumların Politika İhtiyaçları

Politika İhtiyacı		1	2	3	4	5	$\bar{x}$	σ
Kurumumuzda dijital belgelerin kurumsal bilgi yönetim uygulamalarındaki tüm süreçleri içeren yazılı bir politikaya ihtiyaç vardır.	Sayı	1	4	11	43	61		
	%	0,8	3,3	9,2	35,8	50,8	4,33	0,842
Kurumumuzda dijital belgelerin uzun vadeli korumaya yönelik yazılı bir politikaya ihtiyacı vardır.	Sayı	1	6	10	46	57		
	%	0,8	5,0	8,3	38,3	47,5	4,27	0,877

Kurumumuzda dijital belgelerin üst veri tanımlanması için politikaya ihtiyaç vardır.	Sayı	2	6	15	37	60		
	%	1,7	5,0	12,5	30,8	50,0	4,23	0,965

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

Görüldüğü üzere, ankete katılan tüm kurumlar dijital belgelerin kurumsal bilgi yönetim uygulamalarındaki tüm süreçleri içeren ($\bar{x}=4,33$), uzun vadeli korumaya yönelik ($\bar{x}=4,27$) ve üst veri tanımlanması için ($\bar{x}=4,23$) yazılı bir politikaya ihtiyaç duyduklarına kesinlikle katılmaktadırlar. Yani kurumların büyük çoğunluğu ilgili konulardaki politikalara yüksek oranda ihtiyaç duymaktadırlar (Tablo 16).

Tablo 17

Kurumların Personel Farkındalık ve Yeterlilik Durumları

Personel Durumu		1	2	3	4	5	$\bar{x}$	σ
Kurumumuzda dijital belgelerin kurumsal bilgi yönetim süreçlerinde görev yapan personelin bu konuyla ilgili farkındalık düzeyi yeterli değildir.	Sayı	0	12	17	40	51		
	%	0,0	10,0	14,2	33,3	42,5		
	%						4,08	0,984
Kurumumuzda dijital belgelerin kurumsal bilgi yönetim süreçlerinde görev yapan nitelikli personel sayısı kurumumuz açısından yeterli değildir.	Sayı	1	9	17	42	51		
	%	0,8	7,5	14,2	35,0	42,5	4,11	0,968

1: Kesinlikle katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle katılıyorum

Tablo 17'ye bakıldığında kurumlar, dijital belgelerin kurumsal bilgi yönetim süreçlerinde görev yapan personelin farkındalık düzeyinin yeterli olmadığına ($\bar{x}=4,08$) ve dijital belgelerin kurumsal bilgi yönetim süreçlerinde görev yapan nitelikli personel sayısının yeterli olmadığına ($\bar{x}=4,11$) katılmaktadırlar. Kısaca kurumlarda dijital belgelerin kurumsal bilgi

yönetim süreçlerinde daha fazla personele ihtiyaç olduğu ve var olan personelin farkındalık düzeylerinin yeterli olmadığı görülmektedir (Tablo 19).

Tablo 18*Kurumlarda Dijital Belgelerin e-değerlendirme Süreci*

e-Değerlendirme	Sayı	%
Kurumumuzda e-değerlendirme personel tarafından el ile tek tek kontrol edilerek (geleneksel değerlendirme) yapılmaktadır.	9	7,5
Kurumumuzda e-değerlendirme için belirli programlar kullanılmaktadır.	0	0,0
Kurumumuzda e-değerlendirme hem personel tarafından el ile hem de belirli programlar ile yapılmaktadır.	0	0,0
Kurumumuzda dijital belgeler için e-değerlendirme yapılmamaktadır.	102	85,0
Kurumumuzda dijital belgeler için makro değerlendirme yöntemi kullanılmaktadır.	0	0,0
Kurumumuzda e-değerlendirme için özel bir yazılım oluşturulmuştur.	0	0,0
Bir fikrim yok.	9	7,5
Diğer	0	0,0
Toplam	120	100

Tablo 18'e göre, ankete katılan kurumların neredeyse tamamına yakınında (%85) dijital belgeler için e-değerlendirme yapılmamaktadır. Bunun yanı sıra kurumların %7,5'inde ise, e-değerlendirme personel tarafından el ile tek tek kontrol edilerek (geleneksel değerlendirme) gerçekleştirilmektedir. Ankete katılan kurumların %7,5'nin konu ile ilgili bir fikri yoktur.

Tablo 19*Kurumlarda Dijital Belgelerin e-ayıklama Süreci*

e-Ayıklama	Sayı	%
Kurumumuzda e-ayıklama personel tarafından el ile tek tek kontrol edilerek yapılmaktadır.	15	12,5
Kurumumuzda e-ayıklama için belirli programlar kullanılmaktadır.	2	1,7
Kurumumuzda e-ayıklama hem personel tarafından el ile hem de belirli programlar ile yapılmaktadır.	2	1,7

Kurumumuzda dijital belgeler için e-ayıklama yapılmamaktadır.	90	75,0
Kurumumuzda e-ayıklama için özel bir yazılım oluşturulmuştur.	2	1,7
Bir fikrim yok.	9	7,5
Diğer	0	0,0
Toplam	120	100

Tablo 19'a göre, ankete katılan kurumların çok büyük bir bölümünde (%75) dijital belgeler için e-ayıklama yapılmamaktadır. Bunun yanı sıra kurumların %12,5'inde ise, e-ayıklama personel tarafından el ile tek tek kontrol edilerek gerçekleştirilmektedir. Bunun dışında kurumların %1,7'sinde e-ayıklama için belirli programlar (e-ayıklama arşiv tetikleyicileri) kullanılırken, %1,7'sinde ise e-ayıklama hem personel tarafından el ile hem de belirli programlar ile yürütülmektedir. Kurumların yalnızca %1,7'sinde e-ayıklama için belirli programlar kullanılmaktadır. Ankete katılan kurumların %7,5'nin konu ile ilgili bir fikri yoktur.

Tablo 20

Kurumlarda Dijital Belgelerin Hassasiyet Değerlendirmesi Süreci

Hassasiyet Değerlendirmesi	Sayı	%
Hassasiyet değerlendirmesi için oluşturulan özel bir yazılım programı kullanılmaktadır.	0	0,0
İşlemler uzman/uzmanlar tarafından tek tek gözden geçirilerek yapılmaktadır.	16	13,3
Bu işlem için bir komisyon kurulmuştur ve verilen karara göre süreç ilerlemektedir.	9	7,5
Hem bir uzman tarafından hem de özel bir yazılım kullanılarak yapılmaktadır.	0	0,0
Kurumumuzda dijital belgelerin hassasiyet değerlendirmesi yapılmamaktadır.	85	70,8
Bir fikrim yok.	10	8,3
Diğer	0	0,0
Toplam	120	100

Tablo 20'ye göre, ankete katılan kurumların büyük bir bölümünde (%70,8) dijital belgelerin hassasiyet değerlendirmesi yapılmamaktadır. Bunun yanı sıra kurumların %13,3'ünde ise işlemler uzman/uzmanlar tarafından tek tek gözden geçirilmektedir. Bunun dışında kurumların %7,5'inde dijital belgelerin hassasiyet değerlendirmesi için bir komisyon kurulmuştur ve verilen karara göre süreç ilerlemektedir. Ankete katılan kurumların

%8,3'ünün konu ile ilgili bir fikri yoktur. Kurumların hiçbirinde hassasiyet değerlendirmesi için özel bir yazılım programı kullanılmamaktadır.

Tablo 21

Kurumlarda Bilgi Yönetim Süreçlerine Dair Eğitim İhtiyacı Durumu

Eğitime ihtiyaç olup olmadığı		1	2	3	4	5	$\bar{x}$	σ
Dijital belgelerin değerlendirilmesi	Sayı	0	2	5	55	58		
	%	0,0	1,7	4,2	45,8	48,3	4,41	0,655
Dijital belgelerin ayıklanması	Sayı	0	2	11	52	55		
	%	0,0	1,7	9,2	43,3	45,8	4,33	0,714
Dijital belgelerin hassasiyet değerlendirmesi	Sayı	0	2	7	48	63		
	%	0,0	1,7	5,8	40,0	52,5	4,43	0,683
Dijital süreklilik	Sayı	1	5	3	39	72		
	%	0,8	4,2	2,5	32,5	60,0	4,47	0,809
Uzun süreli koruma	Sayı	0	4	3	45	68		
	%	0,0	3,3	2,5	37,5	56,7	4,48	0,710
Risk yönetimi	Sayı	1	6	6	52	55		
	%	0,8	5,0	5,0	43,3	45,8	4,28	0,842
Bilgi iletişim teknolojileri	Sayı	1	8	8	56	47		
	%	0,8	6,7	6,7	46,7	39,2	4,17	0,882
EBYS kullanımı	Sayı	2	14	6	55	43		
	%	1,7	11,7	5,0	45,8	35,8	4,03	1,016
Bilgi güvenliği	Sayı	1	6	6	50	57		
	%	0,8	5,0	5,0	41,7	47,5	4,30	0,846

1: Hiç ihtiyaç yok, 2: İhtiyaç yok, 3: Kararsızım, 4: İhtiyaç var, 5:

Çok ihtiyaç var

Tablo 21'de ortalama değerleri incelediğimiz zaman, kurumlar uzun süreli koruma ($\bar{x}=4,48$), dijital süreklilik ($\bar{x}=4,47$), dijital belgelerin hassasiyet incelemesi ($\bar{x}=4,43$), dijital belgelerin değerlendirilmesi ($\bar{x}=4,41$), dijital belgelerin ayıklanması ($\bar{x}=4,33$), bilgi güvenliği ($\bar{x}=4,30$), risk yönetimi ($\bar{x}=4,28$) konularında eğitime çok ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. Yine bilgi iletişim teknolojileri ($\bar{x}=4,17$) ve EBYS kullanımı ($\bar{x}=4,03$) konularında ise kurumlar eğitime ihtiyaçları olduğunu ifade etmişlerdir. Tüm bu süreçler bilgi yönetişimi ile de ilgilidir.

Tablo 22*Kurumlarda Verilen Eğitimlerin Yeterliliği*

	1	2	3	4	5	$\bar{x}$	σ
Sayı	8	50	38	19	5		
Verilen eğitimlerin yeterli olup olmadığı						2,69	0,960
%	6,7	41,7	31,7	15,8	4,2		

1: Bütünüyle yetersiz, 2: Yetersiz, 3: Ne yeterli ne yetersiz, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Tablo 22'ye göre verilen eğitimi kurumların %6,7'si bütünüyle yetersiz, %41,7'si yetersiz, %31,7'si ne yeterli ne yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Kurumların yalnızca %15,8'si verilen eğitimi yeterli bulurken, %4,2'si çok yeterli bulmuştur. Genel anlamda kurumlarda verilen eğitimin pek yeterli olmadığı görülmektedir.

Tablo 23*Kurumsal Politikanın Kim/Kimler Tarafından Oluşturulması Gerektiği*

Politikanın kim/kimler tarafından oluşturulması gerektiği	Sayı	%
Her kurumun kendisi tarafından,	14	11,7
T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından hazırlanmış örnek bir metin üzerinden kurumlar kendilerine göre uyarlayarak,	98	81,7
Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	7	5,8
TÜBİTAK	1	0,8
Diğer	0	0,0
Toplam	120	100

Kurumların %81,7'si dijital belgelerin kurumsal bilgi yönetim süreçlerine yönelik yazılı politikanın T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından hazırlanmış örnek bir metin üzerinden kurumların kendilerine göre uyarlaması gerektiğini belirtmektedirler. Kurumların %11,7'si ise politikanın her kurumun kendisi tarafından oluşturulması gerektiğini ifade etmektedirler. Kurumların %5,8'i Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, %0,8'i TÜBİTAK tarafından politika oluşturulması gerektiğini dile getirmektedir. Genel itibari ile kurumların neredeyse tamamına yakını politikanın yetkili kurum olan T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından hazırlanması gerektiğini açıklamıştır (Tablo 23).

Tablo 24*Kurumsal Bilgi Yönetim Süreçlerinde Kurumların Zorlandığı/Zorlanacağı Alanlar*

Uygulama zorlanılan/zorlanılacağı düşünülen alanlar	Sayı	%
Dijital belgelerin ayıklanması	93	77,5
Dijital belgelerin değerlendirilmesi	84	70,0
Hassasiyet değerlendirmesi aşaması	89	74,2
Dijital süreklilik aşaması	74	61,7
Dijital belgelerin korunması	63	52,5
Diğer	0	0
Toplam	120	100

Tablo 24'e bakıldığında, kurumlarının yarısından fazlası tüm konularda zorlandığını/zorlanacağını düşünmektedir. Kurumların en çok zorlandığı/zorlanacağı ilk iki alan ise dijital belgelerin ayıklanması (%77,5) ve hassasiyet değerlendirmesi (%74,2) aşamalarıdır.

Tablo 25*Dijital Belgelerin Arşive Transferi İçin Teknik Altyapının Yeterlilik Durumu*

	1	2	3	4	5	$\bar{x}$	σ
Sayı	9	36	31	31	13		
Transfer için altyapının yeterli olup olmadığı						3,03	1,141
%	7,5	30,0	25,8	25,8	10,8		

1: Bütünüyle yetersiz, 2: Yetersiz, 3:

Kararsızım, 4: Yeterli, 5: Çok yeterli

Dijital belgelerin Devlet Arşivleri Başkanlığına transferinin gerçekleşmesi durumunda teknik altyapılarını kurumların %7,5'i bütünüyle yetersiz, %30'u yetersiz, %25,8'i ne yeterli ne yetersiz, %25,8'i yeterli ve %10,8'i çok yeterli bulmaktadır. Konu ile ilgili teknik altyapının ne yeterli ne de yetersiz olduğu görülmektedir ($\bar{x} = 3,03$) (Tablo 25).

Tablo 26*Dijital Belgelerin Arşive Devri İçin Devlet Arşivleri ile Bağlantıya Geçilip Geçilmediği*

Devlet arşivleri ile bağlantıya geçilip geçilmediği	Sayı	%
Evet	0	0
Hayır	96	80,0

Bilmiyorum	23	19,2
Diğer	1	0,8
Toplam	120	100

Tablo 26'ya göre, dijital belgelerin arşive devri için kurumların %80 devlet arşivleri ile bağlantıya geçmemiştir. Kurumların %19,2'si ise devlet arşivleri ile bağlantıya geçilip geçilmediğini bilmemektedir. Diğer (%0,8) seçeneğini işaretleyen kurum ise arşive transfer yükümlülüğünün olmadığını belirtmiştir.

Tablo 27

Dijital Transfer İle İlgili Bir Çalışma Olup Olmadığı

Transfer ile ilgili bir çalışma olup olmadığı	Sayı	%
Evet, dijital belgelerin milli arşive transferi ile ilgili bir çalışma vardır.	0	0
Hayır, henüz dijital belgelerin milli arşive transferi ile ilgili bir çalışma yoktur.	89	74,2
Bilmiyorum	31	25,8
Toplam	120	100

Tablo 27'ye bakıldığında kurumların %74,2'sinin dijital belgelerini arşive devretmek için bir çalışması yoktur. Kurumların %25,8'i ise konu ile ilgili bir çalışma olup olmadığını bilmemektedir. Bunlara ek olarak Devlet Arşivlerinin “*Bütünleşik Arşiv Yönetim Sistemi Projesi Arşiv belgelerinin tespiti, milli arşive transferi, depolanması ve tasnif edilerek araştırma hizmetine sunulması, yükümlü kurum ve kuruluşların yürütmüş olduğu arşiv hizmet ve faaliyetlerinin değerlendirilmesi, belgelerin tanımlanmasına yönelik kavramsal dizin oluşturulması, Devlet Arşiv Ağı ve Devlet Arşivi Veri Merkezinin oluşturulması*” amacı ile BAYS Projesi başlatılmıştır (2020 Yılı Faaliyet Raporu, 2020, s.49). Proje henüz tamamlanmamış olsa da girişim anlamında önemli bir adım olarak görülmektedir.

Tablo 28

Kurumların Dijital Transferi Gerçekleşmeyi Düşündükleri Zaman Aralığı

Transfer için belirlenen zaman aralığı	Sayı	%
2021-2023	0	0
2024-2026	0	0
2027-2029	2	1,7

Metaverse ve Bilgi Yönetimi

e-Belge Yönetimi*e-Arşivler*NFT*Veri Merkezleri*Bilgi Güvenliği

2030-2033	1	0,8
Planlanmıyor.	107	89,2
Diğer	10	8,3
Toplam	120	100

Tablo 28'e bakıldığında kurumların %89,2'sinde henüz dijital belgelerin transferi için bir çalışma planlanmamıştır. Bunun yanı sıra kurumların %1,7'sinde 2027-2029 yılları arasında, %0,8'inde ise 2030-2033 yılları arasında dijital belgeleri milli arşive transfer edecekleri görülmektedir. Diğer (%8,3) şikkını işaretleyen kurumlar ise transfer yükümlülükleri olmadığını, uzun bir süre dijital belgelerin transfer edileceğini düşünmediklerini, bunun için gerekli olan bilincin kurumlarda henüz olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 29

Kurumlarda Dijital Belgelerin Transferinin Denetlenmesi Durumu

Sürecin kontrolünden kimin sorumlu olması gerektiği	Sayı	%
T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı	91	75,8
Kamu Kurumlarının İç Denetim Mekanizması	18	15,0
TÜBİTAK	1	0,8
Özel Anlaşmalı Kurumlar	0	0
Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	9	7,5
Yazılım şirketleri	1	0,8
Diğer	0	0
Toplam	120	100

Kurumların %75,8'i e-belgelerin Milli Arşive teslim edilip edilmediğinin (veya mevzuat esaslarına uygun olarak sürecin işleyip işlemediğinin) kontrolünün T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Kurumların %15'i denetlemeyi Kamu Kurumlarının İç Denetim Mekanizması tarafından, %7,5'inin Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, %0,8'i TÜBİTAK, %0,8'i yazılım şirketleri tarafından yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir (Tablo 29).

5. Sonuç ve Öneriler

Türkiye'de doğuştan dijital belgelerin Devlet Arşivlerine transfer süreçleri değerlendirildiğinde, dünyanın birçok ülkesinde bu süreçlerin yıllar önce başlamasına karşın ülkemizde konu ile ilgili süreçlerin henüz planlı bir şekilde başlamadığını söylemek mümkündür.

Bu çalışmada, Türkiye'deki kamu kurumlarının dijital belgelerinin Devlet Arşivlerine transfer süreçleri ile ilgili durumlarının ortaya çıkarılması ve ortaya çıkacak olan sonuçlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda 120 kuruma anket çalışması uygulanmıştır. Anketten elde edilen veriler analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına bakıldığında katılımcıların daha çok lisans ve lisansüstü eğitim aldığı gözükmektedir. Katılımcılarının büyük bir bölümünün BBY alanından mezun olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Kurumların geneli EBYS'yi hem bir arşiv hem de bir bilgi yönetim sistemi olarak görmektedirler. Bu durum kurumlarda bir e-arşiv sisteminin olmamasından kaynaklanabilir. Analiz edilen kurumların büyük bir bölümünün e-arşiv sistemlerinin olmadığı sonucuna erişilmiştir. Bununla birlikte kurumların ağırlıklı olarak 7-9 yıldır EBYS kullandıkları sonucuna erişilmiştir. Kurumların yarıya yakını işlevsellik, üst yönetim kararı, maliyet gibi sebeplerle kullandıkları EBYS'yi değiştirirken, yarısı da EBYS değişikliği yapmamışlardır. Analiz edilen kurumların genel anlamda bilgi envanterlerine sahip olmadıkları, olanların ise profesyonel anlamda bir bilgi varlığı envanter kaydı tutmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte kurumların büyük bir bölümünün bu iş ile ilgilenecek bilgi varlık sorumlularının da olmadığı sonucu karşımıza çıkmaktadır.

Kurumların çok büyük bir bölümü, dijital belge oluştururken bir saklama süresi belirlemediklerini belirtmektedirler. Bu durum, kurumların bu konuda farkındalık olarak eksik kaldıklarının bir göstergesi olarak kabul edilir. Bununla birlikte kurumların standart dosya planını uyma durumları konusunda da yetersiz oldukları dikkatleri çekmektedir.

Analiz edilen kurumlarının yarısının dijital süreklilik farkındalığının eksik olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte kurumlar, dijital sürekliliğin iyi yönetilememesinin kurumun iş süreçlerini olumsuz etkileyeceği endişelerini belirtmişlerdir.

Kurumlarda genel olarak dijital belgelerin uzun vadeli erişebilir olması için bir çalışma yapılmamaktadır. Bu bağlamda kurumlar; depolama ortamlarının sürekliliğinin sağlanması, kurumda bilgi varlık envanteri oluşturulması ve sorumluların belirlenmesi, konu kapsamında politika, strateji, rehber vb. oluşturulması, dijital sürekliliğin tüm kurum bünyesinde önemsenmesi ve uygulanması, standartlara uygun üst veri oluşturulması, bir risk planlaması yapılması, konu kapsamında düzenli aralıklarla eğitimler verilmesi, uygun veri formatlarının kullanılması unsurlarına uzun vadede erişilebilirlik için

ihtiyaç duymaktadır. Bununla birlikte kamu kurumlarının, dijital belgelerin uzun vadeli korunması ile ilgili konuda kaygı düzeylerinin oldukça yüksek olduğu sonucu çıkmıştır. Öte yandan kurumların önemli bir bölümü dijital belgelerin kurumsal bilgi yönetim süreçleri ile ilgili politikaya ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir.

Analiz edilen kurumlarda genel olarak dijital belgelerin kurumsal bilgi yönetim süreçlerinde görev yapan personelin farkındalık düzeylerinin yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra dijital belgelerin kurumsal bilgi yönetim süreçlerinde görev yapan nitelikli personel sayısının da yeterli olmadığı kurumlar tarafından belirtilmiştir. Araştırmaya göre kurumların tamamına yakını, dijital belgeler için e-değerlendirme, e-ayıklama ve hassasiyet değerlendirmesi yapmamaktadır. Diğer yandan, kurumlar dijital belgelerin kurumsal bilgi ve belge yönetim süreçlerine yönelik politikanın T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından hazırlanmış örnek bir metin üzerinden kurumların kendilerine göre uyarlayarak hazırlanması gerektiğini düşünmektedir.

Analiz edilen kurumlar, bazı konularda eğitim almalarına karşın sırasıyla; uzun süreli koruma, dijital süreklilik, dijital belgelerin hassasiyet değerlendirmesi, dijital belgelerin değerlendirilmesi, dijital belgelerin ayıklanması, bilgi güvenliği, risk yönetimi konularında eğitime ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir. Genel anlamda kurumlar, kendilerine verilen eğitimlerin yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Kurumlar dijital belgelerin ayıklanması ve değerlendirilmesi, hassasiyet değerlendirmesi, dijital süreklilik ve dijital koruma konularında ileride zorlanacaklarını düşünmektedirler.

Araştırmaya göre kurumların önemli bir bölümü dijital belgelerin Devlet Arşivlerine transferi durumunda teknik altyapılarını bütünüyle yeterli görmemektedirler. Öte yandan kurumlarda genel olarak dijital belgelerin transferi için Devlet Arşivleri ile bir bağlantıya geçilmemiştir. Kurumların neredeyse tamamına yakınının dijital belgelerini transfer etmek için belirlenmiş bir tarihleri yoktur. Kurumlar, dijital transfer sürecinin denetleme işleminin Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından yapılması gerektiğini düşünmektedirler.

Araştırmada elde edilen sonuçlar kapsamında Türkiye’de doğuştan dijital belgelerin bilgi ve belge yönetim süreçlerine yönelik geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Devlet Arşivleri Başkanlığı öncülüğünde doğuştan dijital belgelerin e-değerlendirme, e-ayıklama, hassasiyet incelemesi, arşive transferi, dijital süreklilik konularına yönelik yasal düzenlemeler oluşturulmalıdır.
- Her kurumun kendi bünyesinde e-arşivi olmalıdır.
- Kurumlarda dijital süreklilik farkındalığı artırılmalıdır.
- Her kurumun bir bilgi varlığı envanteri olmalı ve bu envanterden sorumlu bilgi varlık sorumluları belirlenmelidir.
- Kurumların dijital belge oluştururken Standart Dosya Planı ışığında saklama sürelerini belirlemeleri ve standart dosya planına uymaları gerekmektedir.
- Dijital belgeleri milli arşive aktarmak için bir altyapı hazırlanmalı, adımlar belirlenmeli, rehberler oluşturulmalıdır.
- Milli arşivde çalışan personele eğitim verilmeli, bu eğitim yurtdışındaki benzer tecrübeyi yaşamış uzmanlar aracılığıyla sağlanmalı ve onlarla yakından çalışılmalıdır.
- Kurumlara alanında uzman kişiler tarafından dijital değerlendirme, dijital ayıklama, hassasiyet değerlendirmesi, dijital süreklilik, dijital koruma, risk yönetimi, bilgi güvenliği, EBYS konularında eğitimler verilmeli ve uygulama üzerinde gösterilmelidir. Kurumlarda çalışan personelin konu hakkında farkındalığı artırılmalıdır.
- Kurumlardaki nitelikli ve dijital becerilere sahip personel sayısı artırılmalıdır.
- Dijital belgelerin milli arşive transferi için kurumlarda Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından denetleme yapılmalı, eğitimler verilmeli, bilinç oluşturulmalıdır.
- Kurumların dijital belgelerin transferi için Devlet Arşivleri Başkanlığı ile iletişime geçmeleri gerekmektedir.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından dijital belgelerin milli arşive devri için gerekli olan adımların, aşamaların en ince ayrıntısına kadar belirlenmesi, yazılı hâle getirilmesi Devlet Arşivleri Başkanlığı web sitesinde yayımlanması gerekmektedir.
- Dijital belgelerin milli arşive transferi durumunda kurumların ve milli arşivin teknik altyapısının geliştirilmesi ve hazır olması gerekmektedir.
- Kurumlarda süreçlerin sağlıklı ilerlemesi adına personel güncel konuları takip etmelidir.

Kaynakça

- Cengiz Mater, E. (2022). Dijital Çağda Doğuştan Dijital Belgelerin Bilgi Yönetim Süreçleri: Kurumdan Arşive Giden Yol. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. İstanbul.
- Çıngı, H. (1990). Örnekleme Kuramı. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Dearstyne, B. W. (2001). *Arşivsel Girişim: Modern Arşivcilik İlkeleri, Uygulamaları ve Yönetim Teknikleri* (M. Akbulut ve A. O. İçimsoy Eds.). İstanbul.
- Duranti, L. (2001). The impact of digital technology on archival science. *Archival Science*, 1(1), 39-55. Erişim adresi: <https://link.springer.com/article/10.1007/BF02435638>
- Külcü, Ö. (2018). *Kurumsal Bilgi Sistemleri ve Belge Yönetimi: Organizasyonlarda Bilgi ve Belge Yönetimi Sistemlerinin Temel İlkeleri*. Hiperlink Yayınları: İstanbul.
- McLeod, J. (2015). *Access to information: Challenges and opportunities for the records profession* (Yay. haz.). Records Management and Access to Information: challenges and guidelines for institutions of teaching and research, 7th Conference on Scientific Archives, 24 - 26 June 2015, Rio de Janeiro, Brazil, in (p.221-233). Rio de Janeiro : Northumbria University, UK.
- Özdemir, L. (2017). *İngiliz Milli Arşivi'nin Yeni Stratejilerinin Gözden Geçirilmesi: Yenilikçi (Disruptive*) Arşiv Modeli* F. Özdemirci ve Z. Akdoğan (Yay. haz.). Bilgi Sistemleri ve Bilişim Yönetimi Beklentiler ve Yeni Yaklaşımlar, e-BEYAS 2017 Sempozyumu, 19-20 Ekim 2017, Ankara, Türkiye, Bildiriler içinde (s.47-55), Ankara: Ankara Üniversitesi, BEYAS Koordinatörlüğü.
- Raosoft. (2004). Sample size calculator. Erişim tarihi ve adresi: (8 Mart 2019) <http://www.raosoft.com/samplesize.html>
- T. C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı. (2020). *2020 Yılı Faaliyet Raporu*. Erişim adresi: <https://www.devletarsivleri.gov.tr/varliklar/dosyalar/raporlar/devletarsivleri2020/faaliyetraporu.pdf>
- TS 13298. (2015). Elektronik Belge Yönetimi. Ankara: Bilgi Teknolojileri ve İletişim İhtisas Grubu Türk Standartları Enstitüsü.
- Walne, P. (1988). *Dictionary of archival terminology: English and french: with equivalents in Dutch, German, Italian, Russian and Spanish* (2nd rev.ed. ed.). München: K.G.Saur.
- What are born-digital records? (2020). Erişim tarihi ve adresi: (13 Şubat 2020) <https://www.nationalarchives.gov.uk/information-management/manage-information/digital-records-transfer/what-are-born-digital-records/>